

„Biblioteka – przystań bez granic” – sprawozdanie z IX Forum Młodych Bibliotekarzy

Aleksandra Więk, Grzegorz Koźma

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

IX Forum Młodych Bibliotekarzy odbyło się w Gorzowie Wielkopolskim w dniach 18-19 września 2014 roku. Miejszem spotkania, w którym wzięło udział blisko 120 pracowników bibliotek naukowych i publicznych z całej Polski, była tamtejsza Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jakuba z Paradyża.

W myśl hasła gorzowskiego Forum: *Biblioteka - przystań bez granic* skoncentrowano się na różnorodnych formach pracy bibliotecznej i konieczności przekraczania w niej wszelakich granic: językowych, społecznych, wyznaniowych, etnicznych, kulturowych... Uczestnicy wymieniali swoje doświadczenia zawodowe w pracy z różnymi czytelnikami - także niepełnosprawnymi, prezentowali innowacyjne rozwiązania i formy promocji bibliotek, wskazywali sposoby usprawnienia i urozmaicenia pracy bibliotecznej. W programie znalazły się zarówno wykłady, jak również warsztaty oraz spektakle teatralne. Całość podzielona została na trzy sekcje: *Przystań dla Czytelnika, Przystań dla Bibliotekarza, Biblioteka: przystań czy twierdza*.

Forum otworzył Sławomir Jach, dyrektor Biblioteki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, witając „zarówno bibliotekarzy młodych wiekiem, jak i młodych duchem”. Wyjątkowość tegorocznego miejsca spotkania zauważona została przez Elżbietę Stefańczyk – przewodniczącą Zarządu Głównego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, która przypomniała genezę tego przedsięwzięcia - „to jakby powrót do korzeni, bowiem pierwsze Forum odbyło się dziewięć lat temu w Zielonej Górze, a więc pomysł narodził się w województwie lubuskim...”.

Uczestnikom konferencji bardzo spodobał się otwierający niejako Forum spektakl *Kaszalot*, przygotowany przez Bibliotekę Publiczną Miasta i Gminy z Międzyrzecza oraz jej przyjaciół w ramach konkursu grantowego Aktywna Biblioteka. W przedstawieniu wzięli udział aktorzy teatru „Trzy...kropki” oraz osoby niepełnosprawne. Widzowie docenili zaangażowanie młodych aktorów - opowiadający o przyjaźni spektakl zebrał ogromne brawa. Inicjatywa ta była dobrym przykładem zaangażowania biblioteki w aktywizację osób niepełnosprawnych, odbiorcy mogli przekonać się jak wiele radości daje aktorom udział w przedstawieniu.

Dużym zainteresowaniem cieszyły się warsztaty *Wzrok nie ogranicza. Czytelnik niepełnosprawny w bibliotece* prowadzone przez Monikę Raczyńską z Galerii Książki Miejskiej Biblioteki Publicznej w Oświęcimiu. Uczestnicy zostali wprowadzeni w zagadnienie aktywizacji czytelniczej osób z dysfunkcją wzroku na przykładzie rozwiązań stosowanych w konkretnej instytucji. Omówiony został projekt dotowany przez MKiDN, który obejmował naukę obsługi nowoczesnego sprzętu umożliwiającego bezwzrokowe czytanie (tzw. Czytacz-multilektor programu Jaws), zajęcia z biblioterapii dla młodzieży i osób dorosłych, integracyjne zajęcia arteterapii – warsztaty teatralne, bajkoterapię dla dzieci, nagranie audioprzewodnika po bibliotece dla osób niewidomych. Zajęcia urozmaiciły zdjęcia i filmy ze spotkań przeprowadzonych z czytelnikami. Szczególnie ciekawie przedstawione zostało zagadnienie arteterapii – integrującej osoby niewidzące, niedowidzące i widzące, które razem przygotowują spektakl teatralny. Uczestnicy bawiąc się w teatr mogą wyzwolić swoje emocje, pokazać talenty i szukać nowych form integracji ze środowiskiem. Dla osób niewidomych i niedowidzących przygotowano też cykl comiesięcznych projekcji filmowych z audiodeskrypcją. Co miesiąc również wystawiane są prace artystów z dysfunkcjami - co ma ogromne znaczenie zarówno dla samych twórców, jak i dla środowiska - ponieważ zmienia powszechny wizerunek osoby niepełnosprawnej, która pomimo ograniczeń potrafi jednak pokonywać różne bariery. Oryginalną inicjatywą jest akcja „Książka na telefon”, w ramach której biblioteka dostarcza książki do domu czytelnikom chorym, starszym, niepełnosprawnym, będącym w chwilowej niedyspozycji. Uczestnicy warsztatów mogli także bardziej wczuć się w sytuację osób niewidzących wykonując różne czynności z zasłoniętymi oczami, jak np. rozpoznawanie kształtów, malowanie masek, tworzenie rzeźb.

Ciekawym wystąpieniem wprowadzającym w zagadnienie pedagogicznej pracy nauczyciela bibliotekarza była prelekcja Anny Walskiej *Wykorzystanie zbiorów Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Krakowie z zakresu biblioterapii i arteterapii do pracy z najmłodszymi czytelnikami*. Autorka omówiła obie metody, z uwzględnieniem praktycznego ich zastosowania. W przypadku biblioterapii, w pracy z czytelnikami w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, najwłaściwszym jej rodzajem jest bajkoterapia. Odpowiednio dobrane bajki spełniają różne pojęte funkcje: psychoedukacyjną, psychoterapeutyczną i relaksacyjną. Świetnym uzupełnieniem tego rodzaju zajęć jest wykorzystanie elementów arteterapii – w rozumieniu terapii za pomocą szeroko pojętej sztuki lub sztuk plastycznych. W dalszej części prelekcji omówiona została struktura księgozbioru krakowskiej PBW pod kątem materiałów dotyczących biblioterapii i arteterapii. Przedstawiono dane statystyczne - uwzględniając książki, artykuły z czasopism, czasopisma i audiobooki oraz podano konkretne tytuły czasopism ze zbiorów PBW dotyczące omawianych zagadnień. Ostatnia część referatu koncentrowała się na zasadach prawidłowego przeprowadzania zajęć z zakresu biblioterapii i arteterapii. W podsumowaniu autorka podkreśliła, że innowacyjne metody pracy z najmłodszymi czytelnikami w bibliotece przyciągają ich niekonwencjonalną formą przedstawienia tekstu i są niezwykle istotne w zachęceniu ich do sięgania po literaturę.

Oryginalną formę aktywizacji czytelników przedstawił w prelekcji *Gra w przestrzeni bibliotecznej* Filip Madej z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie. Zaprezentował on grę jako atrakcyjne medium, dające bibliotekarzowi różne możliwości wykorzystania jej w pracy z czytelnikiem. Przedstawił różne rodzaje gier: planszowe, fabularne, terenowe – podając konkretne przykłady gier z każdego rodzaju oraz zalety ich wykorzystania w bibliotece. Gry planszowe przeżywają swoisty renesans ciesząc się dużym zainteresowaniem, mogą być wykorzystane zarówno w formie zajęć dla grup małych i średnich, jak też być wypożyczane czytelnikowi do domu.

Innym rodzajem są gry fabularne (z ang. *role playing games*) - polegające na odgrywaniu przez graczy postaci w świecie przedstawionym przez Mistrza Gry. Uczą one współpracy i komunikacji w grupie, stwarzają alternatywę dla elektronicznych środków przekazu, a rozwijając wyobraźnię mogą również zwiększać szanse graczy na zainteresowanie literaturą. Ciekawą formę stanowi LARP (*Live Action Role Play*) - pochodna gier terenowych. Może ona przybierać różnorodne konwencje, stanowiąc świetny punkt programu dołączony do wydarzeń organizowanych w bibliotece - przyciąga wizualnie, a liczba jej zwolenników ustawicznie wzrasta. Autor przedstawił osobiste doświadczenia w zastosowaniu omówionych typów gier w pracy biblioteczej, a przygotowana prezentacja zilustrowana została zdjęciami ze zorganizowanych zajęć. Prelekcja stała się okazją do dyskusji o wykorzystaniu gier w różnych rodzajach bibliotek i wymianie związanych z tym doświadczeń.

Innym ciekawym wystąpieniem był referat *Wolny dostęp do zbiorów i samodzielne wypożyczanie. Zaspokojenie potrzeb czytelnika i rola bibliotekarza w nowoczesnej bibliotece* Pawła Łapuchy, który przedstawił to zagadnienie na przykładzie Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie oraz innych polskich bibliotek akademickich. Wolny dostęp do pótek, będący standardem w bibliotekach publicznych, w bibliotekach naukowych w Polsce wprowadzany jest stosunkowo od niedawna. W 1999 roku pierwszą akademicką biblioteką, która udostępniła zbiory w taki sposób była Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie (około 22% zbiorów). Przedstawiciele placówek, które wprowadziły to rozwiązanie przyznają, że reakcje czytelników na wolny dostęp do zbiorów były bardzo pozytywne.

Biblioteka AGH udostępniła 14% swoich zbiorów (około 59 000 woluminów) w wolnym dostępie w 2014 roku. Jest to księgozbiór dydaktyczny - podręczniki i skrypty. Zbiory znajdujące się w tzw. Strefie Wolnego Dostępu, ułożone są według opracowanej w bibliotece klasyfikacji, której dokładny opis znajduje się na tablicach informacyjnych. W Strefie znajdują się 2 stanowiska informacyjne, gdzie pomoc oferują dyżurujący bibliotekarze, oprócz tego miejsca do pracy - część z komputerami z dostępem do katalogu online oraz 2 stanowiska do samodzielnej rejestracji wypożyczeń (SelfChecki). Wprowadzając wolny dostęp do pótek, należy bardziej zadbać o bezpieczeństwo zbiorów. W Bibliotece AGH zastosowano system RFID do identyfikacji książek przez urządzenie do rejestracji samodzielnego wypożyczania, który służy także ich zabezpieczeniu. Bramki instalowane przy wyjściu rozpoznają informacje zapisane w czipach, wklejanych do każdej książki. Jeśli SelfCheck nie zarejestruje wypożyczenia, wtedy bramka alarmuje bibliotekarza. Do zlokalizowania książek źle włączonych przez czytelników używa się specjalnych czytników. W podsumowaniu autor zaznaczył, że zmieniony zakres obowiązków bibliotekarza nie siedzącego za ladą, ale takiego, który wychodzi do czytelnika w przestrzeń biblioteczną - pozytywnie wpływa również na zmianę panujących stereotypów.

Nietypowe warsztaty *Założ różowe okulary a świat wyda ci się bardziej przestrzenne* miały za zadanie zapoznać uczestników z tworzeniem i obróbką trójwymiarowych zdjęć metodą stereoskopową. Połączone zostały one z wystawą „Przestrzenie Landsberga – przedwojenny Gorzów 3D” – prezentującą pocztówki z wizerunkami Gorzowa w 3D. Prowadzący zajęcia Krzysztof Jakubczak pokazał w jaki sposób można nadać starym pocztówkom postać trójwymiarową, a uczestnicy używając specjalnych okularów mogli podziwiać efekty cyfrowej przeróbki. Wystawa, mieszcząca się w holu biblioteki uczelnianej, była dostępna do zwiedzania dla wszystkich uczestników Forum i cieszyła się dużym zainteresowaniem.

Poza częścią oficjalną, Forumowicze zaproszeni zostali także do zwiedzania miasta. Poznali najciekawsze miejsca, zabytki, znane osobistości, a także gorzowskie biblioteki. Gorzów okazał się ciekawym miastem - z wieloma śladami niemieckiej historii, tolerancyjnym i otwartym na mniejszości etniczne. Zwieńczeniem pierwszego dnia Forum była uroczysta kolacja na barce, połączona z niezwykle ekspresyjnym występem romskich tancerek z zespołu „Romani Cierheń”. Dla chętnych zorganizowana została także jednodniowa wycieczka do położonego w pobliżu Gorzowa - Berlina.

Dziewiąte Forum zostało zorganizowane bardzo dobrze, a już niedługo rozpoczną się przygotowania do kolejnej - dziesiątej edycji imprezy, której gospodarzem będzie Warszawa.

Fot.1. Wystawa „Gorzów Landsberg 3D”. Źródło: 9 Forum Młodych Bibliotekarzy. In Facebook [online], 2014 [dostęp: 2014-11-12]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.facebook.com/9FMBgorzow/photos/>.

Fot. 2. Spektakl „Kaszalot”. Źródło: 9 Forum Młodych Bibliotekarzy. In Facebook [online], 2014 [dostęp: 2014-11-12]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.facebook.com/9FMBgorzow/photos/>.

Fot. 3. Występ zespołu „Romani Cierheń”. Źródło: 9 Forum Młodych Bibliotekarzy. In Facebook [online], 2014 [dostęp: 2014-11-12]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.facebook.com/9FMBgorzow/photos/>.

Fot. 4. Warsztaty podczas Forum. Źródło: *9 Forum Młodych Bibliotekarzy*. In *Facebook* [online], 2014 [dostęp: 2014-11-12]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.facebook.com/9FMBgorzow/photos/>.

Bibliografia:

[1] *IX Forum Młodych Bibliotekarzy w Gorzowie Wielkopolskim*. In *Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich* [online], 2014 [dostęp: 2014-11-12]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sbp.pl/fmb/informacje>.

Informacja o autorach:

mgr Grzegorz Koźma – pracownik Oddziału Magazynów i Konserwacji Zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, tel. 12 662 63 70, e-mail: grzegorz.kozma@libpost.up.krakow.pl.

mgr Aleksandra Więk – pracownik Oddziału Magazynów i Konserwacji Zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, tel. 12 662 63 70, e-mail: aleksandra.wiek@libpost.up.krakow.pl.